

باید‌های جهاد صرفه‌جویی

کشور عزیزمان ایران، با وجود برخورداری از ثروت‌های طبیعی فراوان از قبیل نفت، گاز، موادغنی معدنی، آب و موابه طبیعی دیگر و امکان بهره‌گیری از این منابع در جهت شتاب‌بخشی به روند توسعه و پیشرفت کشور، متأسفانه به دلیل عدم حکمرانی درست و اصولی در مدیریت منابع، با فرسایش و هدررفت شدید منابع مواجه است که این موضوع بارها و بارها مورد نقد رهبر شهید انقلاب و دلسوزان کشور بوده‌است. میزان هدررفت منابع در ایران، در بسیاری از حوزه‌ها، چندین برابر استانداردهای جهانی است. بخش بزرگی از اتلاف منابع پیش از آن رخ می‌دهد که اصلاً به دست مصرف‌کننده نهایی برسد. مسئله فقط این نیست که مردم در خانه آب، برق، گاز یا نان را چطور مصرف می‌کنند؛ مسئله این است که در بالادست زنجیره، خاک فرسوده می‌شود، آب در کشاورزی کم‌بازده و شبکه‌های فرسوده از دست می‌رود، گاز در مشعل‌ها می‌سوزد، برق با راندمان پایین تولید و در شبکه تلف می‌شود و بخشی از غذای تولیدشده هرگز به سفره نمی‌رسد.

داده‌های بانک جهانی، آژانس بین‌المللی انرژی، سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد و آژانس بین‌المللی انرژی‌های تجدیدپذیر نشان می‌دهد که این اتلاف‌ها ساختاری، چندبخشی و در بسیاری موارد بالادستی‌اند. بنابراین تقلیل بحران به «کمتر مصرف کردن مردم» آدرس ناقص و گاهی آدرس غلط دادن است.

متأسفانه گزارش‌های رسمی حاکی از آن است که ایران رتبه یک فرسایش‌خاک را در دنیا دارد. در حوزه انرژی، اتلاف به بخشی از معماری سیستم تبدیل شده است. ایران در داده‌های ۲۰۲۴ بانک جهانی پس از روسیه، دومین کشور بزرگ جهان در مشعل سوزی گاز است. در مصرف بنزین با استمرار الگوی سنتی استفاده از خودروهای شخصی، چند برابر استاندارد جهانی مصرف داریم. در مصرف گاز خانگی و سوخت مورد نیاز صنایع، سرانه مصرف بسیار بالاتر از میانگین جهانی است.

ایران یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان نفت و گاز در جهان است، اما به دلیل یارانه‌های سنگین، قیمت‌گذاری غیرواقعی و عمدتاً تکنولوژی‌های قدیمی و ناآگرا در صنایع و ساختمان‌ها، سرانه مصرف انرژی در کشور ما چندین برابر میانگین جهانی است. این یعنی قابل توجهی از ثروت تولیدی در جهت توسعه و رفاه، بلکه در مسیر اتلاف هدر می‌رود. از اتلاف انرژی در سیستم‌های گرمایشی و سرمایشی ساختمان‌ها گرفته تا مصرف بی‌رویه در حمل‌ونقل و صنایع، همگی نشان‌دهنده این است که ما در حال سوزاندن آینده خود هستیم. در حوزه‌های دیگر مانند صنعت و ساختمان، اتلاف مواد اولیه به دلیل عدم دقت در تولید، طراحی غیراصولی و مصرف‌گرایی افراطی، بخش دیگری از این بحران تشکیل می‌دهد. سرانه مصرف انرژی (گاز و برق) در بخش خانگی ایران بین یک و نیم تا دو برابر کشورهای توسعه‌یافته اروپایی است و این در حالی است که در حوزه برق، متأسفانه به سبب اتلاف منابع طبیعی (سوختهای فسیلی) بسیار غیربهینه و پرهزینه برق تولید می‌کنیم به طوری که حدود ۸۰ درصد برق کشور با گاز تولید می‌شود. با وجود این وابستگی عظیم، حدود ۱۰ درصد برق تولیدی نیز در شبکه انتقال و توزیع تلف شده است و از آن بدتر اینکه به دلیل مدیریت غیربهره‌ور و ضعیف، برخی که با هزینه گزاف به دست می‌آید بازه‌نیهای ناچیز برای استحصال رماز در اختیار عده‌ای سودجو قرار می‌گیرد تا این را به پشت‌مانی‌های دنیا تبدیل شود!

در غذا و کشاورزی نیز ما جزا به همان اندازه نگران کننده است. میزان ضایعات و محصولات کشاورزی و غذای این کشور در سطح جهانی، یکی از بالاترین‌ها در جهان است. گزارش‌های رسمی بخش کشاورزی، سال‌هاست از تلفات پس از برداشت در حدود یک‌چهارم تا نزدیک یک‌سوم کل تولیدی سخن می‌گویند. حدود ۲۵ درصد از محصولات کشاورزی به علت تولید نامناسب در مسیر کاشت، داشت و برداشت، کیفیت خود را از دست داده و از چرخه مصرف خارج می‌شود. این فقط هدررفت غنا نیست؛ آبی که برای تولید مصرف‌شده انرژی از صرف پمپاژ، حمل‌ونقل و فرآوری شده و حاکی که فرسوده شده نیز، همراه آن هدر رفته است. در بخش بهره‌داری از معادن نیز تلفات زیادی داریم و به دلیل عدم بهره‌داری اصولی و اقتصادی با حجم عظیم باطله مواجهیم و متأسفانه این قسه برعصه به حوزه‌های دیگر اقتصادی کشور هم امتداد می‌یابد. اگر ریشه بحران را درست نبینیم، نسخه غلط می‌پیچیم، این که در مواجهه با چنین مسأله ساختاری کشور، صرفاً مخاطب مادر «صرفه‌جویی» مردم باشد و برای اجتماع‌های «باید» و «باید»ها» شعاری ماکر ناچیزی در رفع تکلیف کردن و آدرس غلط دادن است. بدهی است راهکار را نباید در شیوه‌های شعاری و سنتی توزیع صرفه‌جویی جستجو کرد، بلکه بخش عمده این مشکلات صرفاً از طریق سیاست‌گذاری در نظام حکمرانی و در سه بخش تقنین، اجرا و نظارت قابل حل است.

گزارش‌های رسمی حاکی از آن است که در سال ۲۰۲۴، آلمان حدود ۶۲ درصد از انرژی خود را از انرژی‌های تجدیدپذیر تأمین کرده و ۱۴٫۵ درصد از خالص برق تولیدی آن، از نور خورشید تأمین شده است. اما ایران، کشوری که در کمربند انرژی خورشیدی جهان قرار گرفته، سهم بسیار ناچیزی در تأمین انرژی از نور خورشید دارد و این در شرایطی است که بیشترین میزان تابش خورشید به آلمان از کمترین میزان تابش به ایران کمتر است! البته خبر خوب این است که اخیراً با سیاست‌گذاری درست دولت اقدامات مناسب و درخور، تقدیر برای احداث گسترده نیروگاه‌های خورشیدی، افق‌های روشنی را گشوده است، اما لازم است سهم نیروگاه‌های تجدیدپذیر و پاک چندین برابر هدف گذاری و اجرا شود. قیمت پیمان انرژی و اعطای یارانه‌های گسترده و کور، سیگنال غلط به مصرف و سرمایه‌گذاری می‌دهد. تجهیزات فرسوده راندمان را پایین می‌آورد و این فرمان، سیستم به جای اصلاح فقط بزرگ‌تر و پرشتی‌تر می‌شود. بسیار بدهی است این نارسایی‌ها محمول و معلول نوع حکمرانی و سیاست‌گذاری‌های ما بوده که تبدیل به

روزمره زندگی دولت و مردم شده است. استمرار یا تغییر این شرایط، صرفاً نیازمند سیاست‌گذاری در نحوه مدیریت بخش‌های اقتصادی، بهره‌وری، نفت و گاز، ساختمان، حمل‌ونقل، کشاورزی، مدیریت آب، برق، سوخت، … است. و اصلاح الگوی مصرف و صرفه‌جویی بیش از آنکه در انتهای زنجیره، بین مردم عادی، تزویج همگانی شود، نیازمند مدیریت و راهبری اصولی و بهینه در ابتدای زنجیره توسط اجزای دولت است. اولین گام، تغییر رویه دید است و سیاست‌گذار باید «اتلاف منابع» را یک مسئله امنیت اقتصادی و حکمرانی بداند، نه صرفاً یک مسئله فرهنگی. معنای عملی این حرف آن است که برای هر بخش، سقف اتلاف، شاخص رسمی و گزارش‌دهی عمومی تعیین شود. فلز سوزی، تلفات شبکه برق، آب بدون درآمد، تلفات پس از برداشت، شدت انرژی ساختمان‌ها و صرف ویژه آب در هر محصول کشاورزی و مسائل دیگر، باید مثل تورم و رشد اقتصادی، شاخص ملی و علنی داشته باشد. تا زمانی که چیزی سنجیده نشود، جدی گرفته نمی‌شود و قابل ارزیابی و نظارت هم نیست.

رهبر شهید انقلاب، با تعیین و ابلاغ سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف در سال ۱۳۸۹ به سزنان سه قوه و رئیس مجمع تشخیص مصلحت‌نظام، بسیار هوشمندانه اولویت‌ها و اقدامات بنیانی برای اصلاح الگوی مصرف در تمامی سطوح و تعیین نصاب‌های کاهش مصرف را تبیین فرمودند که بر مدیریت منابع ملی و استفاده بهینه از آنها به عنوان بخشی از ضرورت‌های حفظ حاکمیت و استقلال اقتصادی تأکید دارد و به عنوان سندی مدام می‌بایست در دستور کار همه ارکان نظام قرار گیرد و بر همین مبنا، قوانین مورد نیاز و البته بازدارنده برای اصلاح الگوی مصرف در تمامی بخش‌ها تدوین و توسط دولت به درستی اجرا گردد؛ موضوعی که به نظر می‌رسد تاکنون مغفول واقع شده است.

اگر قرار است از «جهاد صرفه‌جویی» سخن گفته شود، سنگر اول آن نه فقط آشپزخانه و بخاری و کولر و یخچال، بلکه بالایشگاه، نیروگاه، چاه کشاورزی، شبکه آب، پوسته ساختمان، استاندارد تجهیزات، الگوی کشت و نظام قیمت‌گذاری و سایر مسائل حکمرانی است. صرفه‌جویی در معنای واقعی اش کم‌مصرف کردن نیست؛ درست مصرف کردن است و درست مصرف کردن، پیش از همه، وظیفه نظام حکمرانی است که باید با قانون، قیمت، فناوری و نظرات، اتلاف را برای همه باز یگران بر هزینه کند.

✽ نماینده مجلس شورای اسلامی

چون

۴

محدودسازی هوشمند جایگزین خاموشی برق خانگی می‌شود

وزیر نیرو: تلاش می‌کنیم تابستان امسال بدون دشواری جدی سپری شود

گزارش یک
بهناز قاسمی

تابستان پیش‌رو برای شبکه برق، آزمون‌نی برای اجرای سنجش تاب‌آوری زیرساختی استست که در ماه‌های اخیر هم‌زمان با آسیب‌های مستقیم و ناترازی مزمن تحت فشار قرار گرفته است. وزارت نیرو به منظور مدیریت مصرف امسال نیز پویش «۲۵ در جه، قرار همدلی» را راه اندازی کرده استست و مردم را به مدیریت مصرف برق تشویق می‌کند. عباس علی‌آبادی روز گذشته با عقب‌نشینی از مواضع اخیرش مبنی بر اینکه تابستان امسال خاموشی ندارم اعلام کرد: محدودسازی هوشمند جایگزین خاموشی برق خانگی می‌شود. وعده نمی‌دهم که هیچ خاموشی نخواهیم داشت، اما تلاش می‌کنیم تابستان امسال بدون دشواری جدی سپری شود.

■ ■ ■

تابستان امسال برای صنعت برق، در ادامه یک دوره پرتنش تعریف می‌شود که در آن شبکه برق ناچار است هم‌زمان با مدیریت مصرف، فرآیند باسازی را نیز پیش ببرد. از این رو طبق روال سال‌های گذشته به منظور تشویق مردم به مصرف بهینه برق، پایشی با عنوان ۲۵ در جه، قرار همدلی به راه افتاده تا ماه‌های اوج مصرف برق با کمترین خاموشی سپری شود. در روزهای گذشته اخباری مبنی بر خاموشی برق برمصرف‌ها یا خروج دولت از بازار برق منتشر و با واکنش‌هایی نیز از سوی کنشگران مواجه شد. متأسفانه اخبار متناقضی از ثبات یا بی‌ثباتی شبکه برق سراسری و افزایش نجومی قبوض برق و تعرفه‌ها منتشر می‌شود و همین امر به شایعات نیز دامن زد.

دولت خود را از بازار برق بیرون می‌کشد

طی هفته گذشته، براساس تکلیف برنامه هفتم نیروگاه‌ها برق تولیدی خود را در بورس انرژی عرضه می‌کنند و خریداران عمده می‌توانند آن را خریداری و سپس باقیمت‌های مختلف به مصرف‌کنندگان عرضه کنند. اجرای چنین سیاستی می‌تواند پیامدهایی مانند افزایش شدید قیمت برق، فشار بر کشاورزی و صنایع کوچک و افزایش هزینه‌های زندگی مردم را به دنبال داشته باشد.

عقب‌نشینی وزارت نیرو از مصوبه هیئت دولت
با افزایش واکنش‌ها علیه تصمیم برقی دولت و وزارت

دادند، چراکه مصرف یک خانواده ۳ تا ۴ نفره بدون استفاده از کولر گازی زیر ۱۵۰ کیلووات ساعت است و با گرم شدن شدید هوا و ماه‌های گرم سال مصرف خانگی از سقف ۱۵۰ کیلو وات ساعت عبور کرده و برق سراسری و افزایش نجومی قبوض برق و تعرفه‌ها منتشر می‌شود و همین امر به شایعات نیز دامن زد.

دولت خود را از بازار برق بیرون می‌کشد
طی هفته گذشته، براساس تکلیف برنامه هفتم نیروگاه‌ها برق تولیدی خود را در بورس انرژی عرضه می‌کنند و خریداران عمده می‌توانند آن را خریداری و سپس باقیمت‌های مختلف به مصرف‌کنندگان عرضه کنند. اجرای چنین سیاستی می‌تواند پیامدهایی مانند افزایش شدید قیمت برق، فشار بر کشاورزی و صنایع کوچک و افزایش هزینه‌های زندگی مردم را به دنبال داشته باشد.

عقب‌نشینی وزارت نیرو از مصوبه هیئت دولت
با افزایش واکنش‌ها علیه تصمیم برقی دولت و وزارت

اقتصاد

سرویس اقتصادی ۶۰۰۸۵۲۲

نیرو، این وزار تخانه از موضع خود عقب نشینی کرد. در این خصوص، معاون وزیر نیرو با اشاره به اینکه مشترکان خانگی برق به ویژه مشترکان داخل الگوی مصرف، نیازی به مراجعه به بورس ندارند، گفت آنچه در آیین‌نامه آمده مربوط به مشترکان بالای ۱۵۰ کیلووات است که مشترکان عمده و غیرخانگی هستند.

به گزارش ایسنا، یزدان رضایی، با اشاره به کاهش ۳درصدی مصرف برق در تابستان سال گذشته در خصوص بسته‌های تشویقی برای مدیریت مصرف گفت: برای مشترکانی که نسبت به سال قبل ۱۰ درصد مصرف خود را کاهش دهند، ۳۰ درصد تخفیف در تعرفه برق در نظر گرفته شده است. همچنین هر کس داوطلبانه پنج کیلووات نیروگاه خورشیدی در منزل خود نصب کند، مشمول ۲۰ تا ۳۰درصد تخفیف برای تمام ایام سال خواهد شد.

ذخیره سه سالانه ۲۰ میلیارد مترمکعب آب در مراتع، اهمیت اقتصادی و زیست‌محیطی این منابع طبیعی را برجسته کرده است، چراکه مراتع علاوه بر نقش حیاتی در حفظ منابع آب و خاک، یکی از پایه‌های اقتصاد محلی و امنیت غذایی کشور محسوب می‌شوند و تولید سالانه میلیون‌ها تن علوفه، ده‌ها هزار تن عسل و حاصل‌خیز قابل توجهی از گیاهان دارویی نشان می‌دهد اقتصاد مراتع می‌تواند به موتور توسعه پایدار در مناطق روستایی و کم‌برخوردار تبدیل شود.

■ ■ ■

مراتع با وسعتی بالغ بر ۸۳ میلیون هکتار، یکی از بزرگ‌ترین ذخایر طبیعی کشور به شمار می‌رود که نقش آنها فراتر از تأمین علوفه و چرای دام است و اکنون به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارهای مقابله با بحران آب، فرسایش خاک و تغییرات اقلیمی شناخته می‌شوند. اعلام ذخیره سالانه ۲۰ میلیارد مترمکعب آب سبز در مراتع کشور، نشان‌دهنده ظرفیت بالای این عرصه‌ها در حفظ منابع پایه و پایدار زیست‌محیطی است. کارشناسان منابع طبیعی معتقدند مراتع بخشی مهمی از چرخه طبیعی آب‌امدیریت می‌کنند. پوشش گیاهی مرتعی موجب نفوذ بیشتر بارندگی در خاک، کاهش روان آب و جلوگیری از هدررفت منابع آبی می‌شود. در شرایطی که ایران با خشکسالی‌های متوالی و افت شدید منابع آب زیرزمینی مواجه است، حفاظت از مراتع

ذخیره سه سالانه ۲۰ میلیارد مترمکعب آب در مراتع

می‌تواند نقش مهمی در تقویت امنیت آبی کشور ایفا کند. اهمیت مراتع صرفاً به ذخیره آب محدود نمی‌شود و این عرصه‌های طبیعی یکی از مؤثرترین موانع فرسایش خاک نیز محسوب می‌شوند. احیای هر هکتار مرتع می‌تواند سالانه چهار تن از فرسایش خاک جلوگیری کند. این مسئله برای کشوری که بخش قابل توجهی از اراضی آن در معرض فرسایش و بیابان‌زایی قرار دارد، اهمیتی راهبردی دارد. کاهش فرسایش خاک، علاوه بر آثار زیست‌محیطی، به حفظ بهره‌وری کشاورزی و کاهش هزینه‌های اقتصادی ناشی از تخریب زمین منجر می‌شود. در کنار کارگردهای اکولوژیک، مراتع سهم مهمی نیز در اقتصاد محلی و تولید ملی دارند. بر اساس آمارهای رسمی، امسال بیش از ۹ میلیون تن علوفه در مراتع کشور تولید شده که ارزش حدود ۳۰۰ هزار میلیارد تومان دارد. این حجم از تولید، خوراک مورد نیاز میلیون‌ها واحد دامی را تأمین می‌کند و بخشی از زنجیره تولید گوشت و فرآورده‌های دامی کشور را در اختیار دارد.

تولید سالانه بیش از ۸۸ هزار تن عسل، صد‌ها هزار تن گیاهان دارویی و توسعه گردشگری طبیعی، بخشی دیگر از ظرفیت‌های اقتصادی این عرصه‌ها را تشکیل می‌دهد و توجه به گیاهان دارویی و اکوتوریسم به عنوان منابع جدید در آمدی افزایش یافته است. بسیاری از کارشناسان بر این باورند که توسعه این بخش‌ها می‌تواند به رونق اقتصاد سبز و کاهش فشار بر منابع طبیعی کمک کند.

رایگان شدن مترو و اتوبوس در تهران به سوخت کمک می‌کند

مسافر دارد. افزایش سهم مترو در جابه‌جایی‌های شهری می‌تواند هزینه‌ها را صرفاً به مصرف سوخت را در سطح ملی کاهش دهد. حتی کاهش چند درصدی

استفاده از خودروهای شخصی در تهران، به معنای صرفه‌جویی روزانه میلیون‌ها لیتر بنزین خواهد بود.

از سوی دیگر، کاهش ترافیک آشار اقتصادی مستقیمی نیز ایجاد می‌کند. اتلاف زمان در ترافیک، کاهش بهره‌وری نیروی کار، افزایش استهلاک خودروها و رشد هزینه حمل‌ونقل کالا از جمله تبعات اقتصاد خودرو محور است. بنابراین رایگان شدن مترو و اتوبوس می‌تواند بخشی از این هزینه‌های پنهان را کاهش دهد و الگوی مسافر در پایتخت را به سمت استفاده بیشتر از ناوگان عمومی تغییر دهد. البته موفقیت این سیاست به شرطی امکان‌پذیر است که هم‌زمان ظرفیت حمل‌ونقل عمومی نیز افزایش پیدا کند. در حال حاضر، بخشی از خطوط مترو و اتوبوسرانی در ساعات اوج تردد با ازدحام شدید مواجه هستند. اگر قرار باشد خدمات رایگان منجر به جذب بیشتر مسافر شود، توسعه ناوگان، افزایش تعداد واگن‌ها و نوسازی اتوبوس‌ها باید در اولویت قرار گیرد.

تغییر الگوی تردد شهری

یکی از مهم‌ترین آثار اقتصادی توسعه حمل‌ونقل عمومی، تغییر تدریجی فرهنگ استفاده از خودروی شخصی است. در بسیاری از کشورها، سیاست‌های تشویقی در کنار محدودیت‌های ترافیکی باعث شده است سهم خودروهای شخصی در سفرهای درون‌شهری

هزینه استفاده از خودروی شخصی در مقایسه با حمل‌ونقل عمومی کمتر احساس شود، تمایل شهروندان به استفاده از خودرو افزایش پیدا می‌کند. در مقابل، رایگان شدن مترو و اتوبوس می‌تواند این معادله را تغییر دهد و جذابیت اقتصادی حمل‌ونقل عمومی را افزایش دهد. در بسیاری از کلانشهرهای جهان، سیاست‌گذاران شهری تلاش کرده‌اند از طریق کاهش هزینه سفرهای عمومی، استفاده از خودروهای شخصی را محدود کنند. به‌قاعده تجربه نیز هر میزان دسترسی به مترو و اتوبوس آسان‌تر و رزان‌تر شود، سهم سفرهای خودرویی کاهش پیدا می‌کند. البته این مسئله در تهران اهمیت بیشتری دارد که بخش مهمی از مصرف روزانه بنزین کشور

مشترکان خانگی برق، به ویژه مشترکان داخل الگوی مصرف، نیازی به مراجعه به بورس ندارند، آنچه در آیین‌نامه دولت آمده مربوط به مشترکان بالای ۱۵۰ کیلووات است که مشترکان عمده و غیر خانگی هستند

رونمایی از پویش «۲۵ در جه، قرار همدلی» با اشاره به روند افزایشی مصرف برق در سال‌های گذشته، تصریح کرد: رویکرد ما در این دوره، پیشگیری از رشد بی‌رویه مصرف و در صورت امکان، واکنش کردن این روند است.

خودروهای برقی؛ راه‌سازی برای کاهش مصرف سوخت

علی‌آبادی با اشاره به مزایای برقی‌سازی حمل‌ونقل خاطر نشان کرد: نیاز یک میلیون خودروی برقی به توان الکتریکی، در برابر حجم عظیم بنزین و گازوئیلی که جایگزین آن می‌شود، بسیار ناچیز است. وی افزود: باید به سمت تأمین نیازهای مردم از طریق انرژی‌های ثانویه مانند برق حرکت کنیم و در همین راستا، توسعه منابع تجدیدپذیر متناسب با اقلیم کشور در اولویت قرار دارد.

محدودسازی به‌جای قطع برق مشترکان بر مصرف
وزیر نیرو به میزان افزایش تعرفه‌های برق در ماه‌های پیش رو اشاره‌ای نکرد و در ساره نحوه برخورد با مشترکانی که بیش از الگوی مجاز مصرف می‌کنند، گفت: برای این دسته از مشترکان، برنامه «محدودسازی» جایگزین قطع کامل برق شده است. وی همچنین خاطر نشان کرد که خوشبختانه ۱۰ درصد مشترکان، الگوهای مصرف را به درستی رعایت می‌کنند. وزیر نیرو تأکید کرد: وعده نمی‌دهم که هیچ خاموشی نخواهیم داشت، اما تلاش می‌کنیم تابستان امسال بدون دشواری جدی سپری شود.